

Η Έλενα Λαζάρου, Ελληνίδα επιστήμονας που εργάζεται στη Βραζιλία ως επικεφαλής του Κέντρου Διεθνών Σχέσεων (CRI) του Πανεπιστημίου Fundcao Getulio Vargas (CPDOC), αναλύει στον «Επενδυτή» -στο περιθώριο διεθνούς συνεδρίου του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων- τις σχέσεις Ε.Ε. και Λατινικής Αμερικής. Μας μιλά για την απήχηση που έχει το ευρωπαϊκό μοντέλο περιφερειακής ενοποίησης στη Λατινική Αμερική, για τη σημερινή Βραζιλία και για το αν μπορεί να εξελιχθεί σε ηγέτιδα στην περιοχή.

ΣΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ
Ξ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ
gprotopapas@ependytis.gr

WHO is
WHO

● Επικεφαλής του Κέντρου Διεθνών Σχέσεων (CRI) του Πανεπιστημίου Fundcao Getulio Vargas (CPDOC) της Βραζιλίας

● Κάτοχος PhD Διεθνών Σχέσεων (2008) και MPhil Ευρωπαϊκών Σπουδών (2004) του Πανεπιστημίου Κέμπριτζ

● Ερευνήτρια στο Κέντρο Έρευνας Διεθνούς Πολιτικής (CIPR) του Πανεπιστημίου του Σέφιλντ (2007-2008)

● Συνεργάτις στο Ελληνικό Παρατηρητήριο του Πανεπιστημίου LSE (2009)

ΕΛΕΝΑ ΛΑΖΑΡΟΥ, ΔΙΕΘΝΟΛΟΓΟΣ-ΑΝΑΛΥΤΡΙΑ

«Εν δυνάμει ηγέτης της Λ. Αμερικής η Βραζιλία»

Τι σημαίνει η Ε.Ε. για τις χώρες της Λατινικής Αμερικής;

Η Ε.Ε., μέσω της αναπτυξιακής της πολιτικής, έχει βοηθήσει πολύ τις χώρες της Λατινικής Αμερικής σε σχέση με τον εκδημοκρατισμό τους και με την οικονομική ανάπτυξη. Αποτελεί έναν παραδοσιακό και αρκετά σημαντικό εταίρο των κρατών της περιοχής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συνάψει από το 2007 σε διακρατικό επίπεδο στρατηγική συνεργασία με τη Βραζιλία και το Μεξικό. Σε επίπεδο περιφερειακό υπάρχει από το 1999 στρατηγική συνεργασία της Ε.Ε. και με το σύνολο των χωρών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.

Αν ανατρέξουμε στην Ιστορία, θα δούμε ότι η Βραζιλία ήταν από τις πρώτες χώρες που σύναψαν διπλωματικές σχέσεις με τις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες, από τη δεκαετία του '60. Και από τη στιγμή που η Λατινική Αμερική κάνει δικές της προσπάθειες για περιφερειακή ενοποίηση, μέσω MERCOSUR, LAK και RIO GROUP, πάντα υπήρχε η επιθυμία αυτά τα είδη περιφερειακής ενοποίησης να έχουν -σε ένα επίπεδο- σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, κυρίως διπλωματικές. Πάντα υπήρχε μια κινητικότητα.

Η Βραζιλία είναι ηγέτης της Λατινικής Αμερικής;

Η Βραζιλία αποτελεί έναν εν δυνάμει ηγέτη της Λατινικής Αμερικής, διότι διαθέτει τα προσόντα και κάποια χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να την αναδείξουν σε ηγέτη της περιοχής. Η Βραζιλία αναλογεί σε περισσότερο από το 50% του πληθυσμού της περιοχής, του ΑΕΠ και των φυσικών πόρων της Λατινικής Αμερικής. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, με βάση τα αντικειμενικά μεγέθη, ότι η Βραζιλία είναι ένας φυσικός ηγέτης της Λατινικής Αμερικής.

Παρ' όλα αυτά, η ίδια η Βραζιλία έχει αποποιηθεί αυτόν τον τίτλο, διότι δεν επιθυμεί να τον κατέχει στην περιοχή. Θεωρεί ότι δημιουργεί συγκρούσεις, καθώς και ανταγωνισμούς με τις υπόλοιπες χώρες, και κυρίως με την Αργεντινή, η οποία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες διεθνώς. Επομένως, η Βραζιλία δεν θέλει να έχει αυτόν τον τίτλο (σ.σ.: του ηγέτη), αλλά βέβαια -εξαιτίας του μεγέθους της- λειτουργεί με κάποιους τρόπους που την κάνουν να είναι πρωτοπόρος.

Η πρόεδρος Ντίλμα Ρούσεφ είναι μια συνέχεια του Λούλα;

Σε γενικές γραμμές, η Ρούσεφ θεωρείται φυσιολογική συνέχεια του Λούλα, δεν έχει τεράστιες διαφορές. Όμως, η Ρούσεφ είναι πολύ πιο συγκρατημένη στις δημόσιες εμφανίσεις της από ό,τι ο Λούλα. Η Ρούσεφ είναι μια πρόεδρος η οποία κληρονομεί μια Βραζιλία που έχει φτάσει στους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, οι οποίοι όμως τώρα αρ-

«Η Ρούσεφ είναι πολύ μετριοπαθής σε σύγκριση με τον Λούλα, αλλά δίνει μεγάλη έμφαση στο πώς θα προωθήσει το εμπόριο και τις επενδύσεις και ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική πολιτική. Δείχνει να είναι πιο ρεαλίστρια, διότι οι εποχές είναι διαφορετικές...»

χίζουν να πέφτουν, όχι λόγω της πολιτικής της πρόεδρου, αλλά εξαιτίας των συνθηκών που διαμορφώνονται από το διεθνές περιβάλλον.

Επομένως, η Ρούσεφ δεν μπορεί να κινηθεί με την υπερβολική αυτοπεποίθηση που είχε ο Λούλα, επειδή η χώρα δεν κινείται στους ρυθμούς ανάπτυξης του 5% της εποχής του προκατόχου της. Οι προβλέψεις γι' αυτόν τον χρόνο δείχνουν ότι οι ρυθμοί ανάπτυξης θα κινηθούν στο 1,5%-2%. Δεν είναι μια ανάπτυξη που θα μπορούσε να δώσει στη Ρούσεφ την αυτοπεποίθηση που είχε ο Λούλα. Όμως, η Ρούσεφ συνεχίζει την ίδια κοινωνική πολιτική του Λούλα, συνεχίζει παρόμοιες οικονομικές πολιτικές. Δίνει μεγάλη έμφαση στον ρόλο της Βραζιλίας στο G20, στη διεκδίκησης μια ισχυρής θέσης μέσα στο ΔΝΤ, στην Παγκόσμια Τράπεζα.

Ωστόσο, υπάρχει λιγότερη ρητορεία για τη διεκδίκηση θέσης κράτους-μέλους στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και μικρότερη έμφαση σε μια Βραζιλία που θα θέτει τους κανόνες σε θέματα διεθνούς ασφάλειας.

Δηλαδή, υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με την πολιτική του Λούλα, όπως η διαμεσολάβηση για το θέμα του Ιράν, η υποστήριξη των καθεστώτων της Βενεζουέλας και της Κούβας.

Η Ρούσεφ είναι πολύ μετριοπαθής σε σύγκριση με τον Λούλα, όσον αφορά την προσέγγιση των συγκεκριμένων θεμάτων, αλλά δίνει μεγάλη έμφαση στο πώς θα προωθήσει το εμπόριο και τις επενδύσεις και ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική πολιτική. Επιθυμεί να συνεχίσει το επίτευγμα του Λούλα, που κατάφερε να βγάλει το 30% του πληθυσμού της χώρας από τη φτώχεια. Η Ρούσεφ δείχνει να είναι πιο ρεαλίστρια και γι' αυτό επικεντρώνεται στις προαναφερθείσες πολιτικές, διότι οι εποχές είναι διαφορετικές.

Πώς επηρέασε η κρίση του ευρώ το προφίλ της Ε.Ε. στη Λατινική Αμερική;

Μιλάμε για την επίδραση που έχει η κρίση του ευρώ στην πολιτική της Βραζιλίας για την ευρύτερη περιοχή, που ήταν και το αντικείμενο

ερευνάς μου. Για πολλά χρόνια και κυρίως στις ομιλίες του Λούλα και του τότε υπουργού Εξωτερικών, Σέλσο Αμορίν, η Ε.Ε. προβαλλόταν ως ένα μοντέλο περιφερειακής ενοποίησης που θα μπορούσε να υιοθετηθεί στη Λατινική Αμερική. Τότε υπήρχαν ιδέες που είχαν εκφραστεί από τον Λούλα, στο πλαίσιο της UNASUR και της MERCOSUR, για το πώς θα μπορούσαν να κινηθούν σε μια κατεύθυνση, η οποία ενδεχομένως θα περιελάμβανε μια λατινοαμερικανική ταυτότητα, ελεύθερη διακίνηση προσώπων, αγαθών και κεφαλαίων, μια κοινή εξωτερική πολιτική, ενδεχομένως ένα κοινό εκπρόσωπο εξωτερικής πολιτικής.

Διάφορους θεσμούς και πολιτικές που λειτουργούν μόνο σε επίπεδο Ε.Ε. Υπήρχε το μοντέλο της Ευρώπης ως σημείο συνεχούς αναφοράς. Η έρευνά μου, όμως, έδειξε ότι από το 2008 και μετά υπήρχαν αλλαγές στην αντίληψη για το ευρωπαϊκό μοντέλο περιφερειακής ενοποίησης. Με την κρίση του ευρώ άρχισε να αλλάζει ο τρόπος που αυτό το μοντέλο προβαλλόταν από την κυβέρνηση της Βραζιλίας. Σιγά σιγά άρχισε να εγκαταλείπεται η προσπάθεια να υπάρξει μια περιφερειακή ενοποίηση με βάση το μοντέλο της Ε.Ε., στη Λατινική Αμερική.

Αυτή η μεταστροφή οφειλόταν στο ότι άρχισε να καταρρέει ο μύθος του μοντέλου της Ε.Ε., ένα μοντέλο που συνδυάζει κοινωνική πρόνοια, ελεύθερη αγορά, ελεύθερη διακίνηση αγαθών, προσώπων και κεφαλαίων, που σήμαινε υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα. Όλα αυτά τα οποία η Ε.Ε. αντιπροσώπευε σε επίπεδο κοινωνικής ευμάρειας άρχισαν να καταρρέουν. Τα στοιχεία της έρευνας έδειξαν ότι το μοντέλο εγκαταλείφθηκε και έτσι βέβαια κλονίζεται και μεγάλο μέρος των σχέσεων Ε.Ε. και Λατινικής Αμερικής, το οποίο στηρίζεται στο να χρησιμοποιηθεί η σχέση με την Ευρώπη ως μέσο για να προωθηθεί η περιφερειακή ενοποίηση στα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Το γεγονός ότι η Ε.Ε. έχει ενεργοποιήσει μηχανισμούς στήριξης αλλάζει τα δεδομένα;

Η έρευνα έγινε το 2010 σε ένα πολύ άσχημο σημείο για την Ε.Ε., καθώς δεν είχε υιοθετήσει τους μηχανισμούς στήριξης στα κράτη-μέλη που είχαν πληγεί από την οικονομική κρίση. Τον τελευταίο μόνο χρόνο θα έλεγα, οπότε η Βραζιλία βρίσκεται σε πιο επίφοβη θέση σχετικά με την οικονομία της και καθώς η Ε.Ε. φαίνεται να βρίσκει τον δρόμο της, ώστε να λειτουργήσει συλλογικά, έχουν αρχίσει στη Βραζιλία να διαλύονται οι μύθοι για το «τέλος του ευρώ» και τα περί εξόδου κρατών-μελών από την Ευρωζώνη. Τους τελευταίους έξι μήνες φαίνεται ότι η Ε.Ε. έχει αρχίσει και κερδίζει πάλι τον θαυμασμό ως προς το μοντέλο της. Υπάρχει και πάλι η αίσθηση ότι η Ευρώπη καταφέρνει να βγει από την κρίση ενωμένη και το «ενωμένη» αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης. **EW**